

MO'TADIL VA NAMUNALI KESIMLARNI TUZISH

J.Sh. Rabbimov¹

T.T. Temirov²

*1- QarMII "Foydali qazilmalar geologiyasi
va razvedkasi" kafedrası assistenti*

*2- QarMII "Foydali qazilmalar geologiyasi
va razvedkasi" kafedrası 1-kurs talabasi*

E-mail: rabbimov1933@gmail.com

Annotatsiya. Alohida uchastkalarda ba'zan quduqlarning meyorsiz kesimlari ham uchrab turadi. Bunday kesimlar yotqiziqslarning ketma-ket joylashishi yoki jinslarning fatsial tavsifi bo'yicha boshqa, qo'shni quduq kesimlaridan keskin farq qiladi.

Kalit so'zlar: geologik, geofizik, litologik tarkibi, namunali kesim, gorizont, qalinlik, mo'tadil, tektonik harakat.

COMPILATION OF MODERATE AND EXEMPLARY SECTIONS

Abstract. In some areas, irregular sections of wells are also found. Such sections differ sharply from other adjacent well sections in terms of the sequence of deposits or the facies description of rocks.

Key words: geological, geophysical, lithological composition, sample section, horizon, thickness, moderate, tectonic movement.

Kon maydonida qazilgan burg'i quduqlarining kesimlarini taqqoslash natijasida mo'tadil (namunali) kesim tuziladi. Mo'tadil kesimda jinslarning burg'u qudug'idagi haqiqiy qalinligi, namunali kesimda esa ularning vertikal yo'nalish bo'yicha qalinligi ifodalanadi. Kesimlar kondagi qatamlarning ketma-ketli qatlanishini, ularning o'rtacha qalinligini va litologik tarkibini aks ettiradi. Kon bo'yicha mo'tadil (yoki namunali) kesimning mavjudligi quduqlarni burg'ilash paytida uni geologik nazorat qilishni osonlashtiradi va burg'ilash jarayonida quduqning tubi yo'nalishi oson aniqlanadi.

Mo'tadil (yoki namunali) kesim kon bo'yicha tuzilgan kesimlarning o'rtacha tuzilishini ifodalaydi. Shu boisdan bunday kesim kondagi kesimlarning ko'pchiligiga o'xshashi kerak. Tektonik harakatlari sekin yoki tog' jinslarining litologik tarkibi muttasil bo'lgan konlar uchun bitta mo'tadil (yoki namunali) kesim etarlidir.

Jinslarning litologik tarkibi o'zgaruvchan va tektonik tuzilishi turlicha bo'lgan konlarning har bir uchastkasi uchun alohida-alohida mo'tadil kesim tuzilishiga zaruriyat tug'ilishi mumkin. Bunda har bir uchastka alohida tavsiflanadi. Mavjud ma'lumotlar asosida mo'tadil, grunt (jinslarning namunalari bo'yicha), geofizik (elektrometriya va radiometriya ma'lumotlari bo'yicha) yoki geologik-fizikaviy namunali kesim tuziladi. Bunday kesimda geologik va geofizik kesimlar o'z aksini topadi.

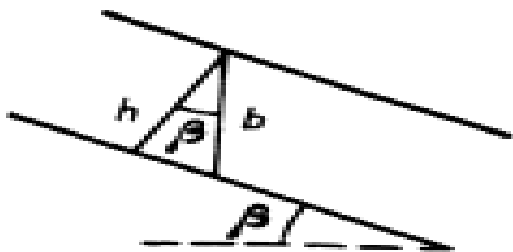
Kon maydonlarida namunali kesim faqat uning vertikal qalinligi bo'yicha (undan oson foydalanish uchun), razvedka qilinayotgan maydonlarda esa kesimning haqiqiy qalinligi bo'yicha tuziladi.

Mo'tadil va namunali kesim tuzishda tog' jinslarining haqiqiy qalinligini vertikal qalinlikka va aksincha, vertikal qalinligini haqiqiy qalinlikka qaytadan hisoblab chiqiladi. Hisoblash quyidagi ifodalar orqali bajariladi (1-rasm):

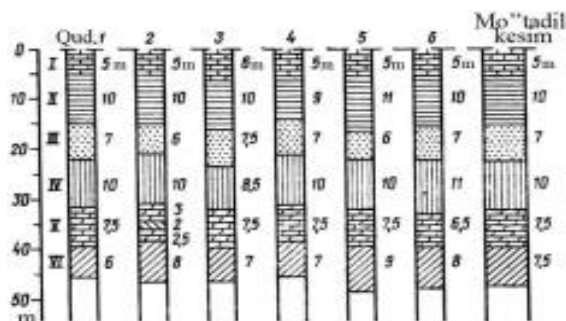
Kon maydonida jinslarning egilish burchaklarining o'zgarib turishi, turli uchastkalarda qatlam qalinligining ham o'zgarishiga sabab bo'ladi, shu boisdan qatlamning haqiqiy qalinligini aks ettiruvchi mo'tadil kesim tuziladi.

Mo'tadil (yoki namunali) kesim tuzish uchun quyidagilarni bajarish lozim: 1) konda qazilgan barcha quduqlar kesimlarini mufassal o'rganish; 2) tuzilgan kesimlardagi jinslarni xarakterli gorizont va belgili gorizontlarga ajratish; 3) mo'tadil, nuqsonli va xarakterli bo'lmagan kesimlarni ajratish; 4) kesimlarni puxta taqqoslash; 5) namunali o'rtacha kesim tuzish.

Ajratib olingan nomo'tadil, nuqsonli va noxarakterli kesimlar puxta tahlil qilinib (aniq nuqsonli kesimlar bundan mustasno), konning alohida uchastkalari uchun o'rtacha kesimlar tuziladi. 2-rasmda mo'tadil (namunali) kesim namunasi keltirilgan.

1-rasm. Qatlamning haqiqiy (h) va vertikal (b) qalinliklari nisbati

2-rasm. Mo'tadil (namunali) kesim tuzishga misol (M.A.Jdanov, 1981)

Rasmda o'ziga xos tavsifli ohaktosh qatlamining I ustki qismi bo'yicha taqqoslash bajarilgan. Rasmda olti quduqning kesimi solishtirilgan bo'lib, ohaktosh qatlamining qalinligi faqat quduqda ortib boradi, qolgan quduqlarda esa qalinlik bir xil bo'lib, 5 m ga teng. Mazkur qatlamning qalinligi ko'pgina quduqlarda birday, shunga ko'ra mo'tadil kesimda ham ushbu qalinlik qabul qilingan. Mo'tadil (namunali) kesimdagi II, III, va IV qatlamlarning qalinligi, ularning ko'pgina quduqlardagi qalinligiga moslab olingan. V-qatlam 2-quduqda ikkiga ajralgan, 6-quduqda esa boshqa quduqlar kesimlaridagiga nisbatan ancha qisqarganligi rasmdan yaqqol ko'zga tashlanadi. Mo'tadil kesimda bu qatlam, boshqa ko'pgina quduqlardagiga o'xshash yaxlit qilib ko'rsatilgan va uning qalinligi 7,5 m.

VI qatlamning qalinligi esa bir quduqdan ikkinchisiga qarab o'zgarib boradi. Shu boisdan uning o'rtacha qalinligi hamma quduqlardan olingan ma'lumotlarga binoan 7,5 m ga teng deb qabul qilingan.

Alohida uchastkalarda ba'zan quduqlarning meyorsiz kesimlari ham uchrab turadi. Bunday kesimlar yotqiziqqlarning ketma-ket joylashishi yoki jinslarning fatsial tavsifi bo'yicha boshqa, qo'shni quduq kesimlaridan keskin farq qiladi. Binobarin, shunday meyorsiz kesimlarni inobatga olgan holda mo'tadil kesimni tuzish zarur bo'ladi. Agarda u yoki bu kesimning meyorsiz tavsifi faqat alohida quduqlarda kuzatilsa va noqonuniy namoyon bo'lsa, u inobatga olinmaydi; agarda bunday holat ma'lum uchastkalaridagi ba'zi bir quduqlarda takrorlansa, shunday uchastkalar uchun alohida mo'tadil (namunali) kesimlar tuziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abidov A.A., Ergashev Y, Qodirov M.H. Neft va gaz geologiyasi. Ruscha-o'zbekcha izohli lug'at. –T.: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2000.
2. Abidov A.A., Ergashev Y, Qodirov M.H. Neft va gaz sanoati. Ruscha-o'zbekcha izohli lug'at. –T.: Sharq nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati, 2004.
3. Бакиев С.А. Закономерности формирования промышленных йодных вод Узбекистана и перспективы их использования (автореф. диссер. на соиск. уч.степ. д.г.-м.н.). –Т.: 2012.
4. Турдиев, Ш., Комилов, Б., Раббимов, Ж., Бўриев, С., & Азимов, А. (2022). ҚИЗОТА (ЁШЛИК II) МАЙДОНИНИНГ ГИДРОГЕОЛОГИК ТУЗИЛИШИ. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(11), 242-245.

5. Турдиев, Ш., Комилов, Б., Раббимов, Ж., & Бўриев, С. (2022). Муродтепа майдонида излов-қидирув ишларини баҳолаш тамойиллари ва иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(11), 246-250.

6. Rabbimov, J. S. (2022). QATLAMDAN KELAYOTGAN OQIMNI JADALLASHTIRISH MAQSADIDA QATLAMGA KISLOTALI ERITMA BILAN ISHLOV BERISH (MURODTEPA MAYDONI MISOLIDA). *Евразийский журнал академических исследований*, 2(3), 373-378.

7. Комилов, Б. А., Раббимов Ж. Ш. (2022). Кизота (Ёшлик-II) майдонининг тектоник тузилишини органиш. *ЕВРАЗИЙСКИЙ ЖУРНАЛ АКАДЕМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ Узбекистон*, 4, 15.

8. Rabbimov, J., & Komilov, B. (2022). MURODTEPA MAYDONIDA O 'TKAZILGAN SINOV ISHLARINING NATIJALARI. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(9), 20-27.

9. Турдиев, Ш., Комилов, Б., Раббимов, Ж., & Азимов, А. (2022). ҚИЗОТА (ЁШЛИК II) МАЙДОНИНИНГ СТРАТИГРАФИЯСИ. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(11), 502-504.

10. Sh, T. S., & Rabbimov, J. (2022). SH. Qatlamdan kelayotgan oqimni jadallashtirish maqsadida qatlamga kislotali ishlov berish (Murodtepa maydoni misolida). *EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH Узбекистон*, 3, 12.

11. Komilov, B. A., & Rabbimov, J. S. (2024). PORTLANDSEMENTNING MUSTAHKAMLIGI. SEMENTTOSH VA BETONLARNING KIMYOVIY HAMDA FIZIK YEMIRUVCHI OMILLAR TA'SIRIGA CHIDAMLILIGI. *Educational Research in Universal Sciences*, 3(3), 127-130.